

Palvelujärjestelmän uudistaminen - R5 mielenterveys- ja päihdepalvelujen uudistus

Yleisltk 22.01.2026 § 8
637/00.01.02.00/2026

Valmistelija(t)	Kati Kantanen, toimialajohtaja, perhe- ja vammaispalvelut 044 740 1951, kati.kantanen(at)pshyvinvointialue.fi, Jari Saarinen, toimialajohtaja, yleiset palvelut 044 718 6301, jari.saarinen(at)pshyvinvointialue.fi
Päätös	Merkitään pöytäkirjaan, että § 8 käsiteltiin § 10-13 jälkeen -Merja Jalkala poistui klo 12.25 -Heli Pärnänen saapui klo 12.50 Merkittiin tiedoksi. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12.59.
Esittelijä	yleisten palveluiden toimialajohtaja
Päätösehdotus	Yleisten palveluiden lautakunta merkitsee mielenterveys- ja päihdepalvelujen uudistuksen (R5) valmistelutilanteen tiedoksi.
Ennakkovaikutusten arviointi	Ei ennakkovaikutusten arvioinnin piirissä
Toimivallan peruste	Hallintosäntö § 42
Liitteet ja oheisaineisto	Esityslistan oheisaineistona: - mielenterveys- ja päihdepalveluiden uudistuksen luonnos
Valmistelu	Pohjois-Savon hyvinvointialueella on käynnissä palvelujärjestelmän kokonaisuudistus (Ahall 27.5.2024 § 185), joka koostuu viidestä kokonaisuudesta: • R1. Vastaanottotoiminnan sekä alueellisen erikoissairaanhoidon ja aikuissosiaalityön uudistus (toimeenpanossa; Avalt 17.6.2024 § 47) • R2. Osastohoidon, asumisen ja kotiin vietävien palveluiden uudistus (toimeenpanossa; Avalt 17.6.2024 § 47) • R3. Perhe- ja vammaispalveluiden uudistus (toimeenpanossa; Avalt 16.12.2024 § 80) • R4. Erikoissairaanhoidon ja yliopistollisen sairaalan uudistus (toimeenpanossa; Avalt 5.5.2025 § 29)

- R5. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden uudistus
(käynnistetty aluehallituksen päätöksellä 28.10.2024 § 336)

Mielenterveys- ja päihdepalvelut muodostavat läpileikkaavan kokonaisuuden, joka vaikuttaa laajasti hyvinvointialueen palvelutoimintaan. Ne kytkeytyvät terveydenhuollon palveluiden lisäksi muun muassa perhepalveluiden universaaleihin palveluihin, kasvatus- ja perheneuvontaan ja lastensuojeluun. Lisäksi palveluilla on keskeinen yhdyspinta kuntien sivistys- ja nuorisotoimen palveluihin, hyte-toimintaan sekä järjestöihin.

Uudistuksessa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti mielenterveys- ja päihdepalveluiden palvelurakennetta aina lasten palveluista ikääntyvien palveluihin. Painopisteenä on johtamisen ja ohjauksen rakenteiden kehittäminen sekä palveluiden integroiminen, kattaen sekä erityis- että peruspalvelut sekä terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelut. Tavoitteena on löytää kustannusvaikuttavia ja palveluiden kehittämistä edistäviä toimenpiteitä.

Uudistuksen valmistelua ovat johtaneet ohjausryhmän puheenjohtajina toimialajohtajat Jari Saarinen ja Kati Kantanen. Valmistelutyö on jakaantunut kahteen alatyöryhmään: Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalvelut (puheenjohtajana palveluysikköjohtaja Teijamari Laasonen-Balk) sekä Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut (puheenjohtajana palvelualuejohtaja Minna Pitkänen).

Mielenterveys ja päihdepalveluiden uudistuksen keskeiset sisällöt

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden uudistuksen taustalla ovat hyvinvointialueen uuden organisaatorakenteen integraatiomahdollisuuksien hyödyntäminen, talouden reunaehdot sekä henkilöstön saatavuus. Uudistuksessa kehitetään mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaan palveluketjua painottaen ongelmien oikea-aikaista tunnistamista, varhaista tukea sekä hoidon käynnistämistä tarkoituksenmukaisella hoidon portaalla.

Uudistuksessa vahvistetaan erikoissairaanhoidon tukea perusterveydenhuoltoon, tehostetaan ja vahvistetaan peruspalveluiden henkilöstövoimavarojen käyttöä sekä vahvistetaan omaa palvelutuotantoa ostopalveluiden vähentämiseksi. Samalla uudistetaan organisaatio- ja johtamisrakenteita vastaamaan muuttuvia toimintamalleja ja parannetaan tilatehokkuutta lisäämällä palvelutuotannon ja hallinnon tilojen yhteiskäyttöä sekä tiivistämällä tuotannon tilankäyttöä.

Yhdistyvässä terveydenhuollon rakenteessa toimintakäytäntöjen suunnittelu ja toteutus tehdään tiiviissä yhteistyössä sosiaalipalveluiden kanssa. Yhteistyötä vahvistetaan erityisesti

ikäntyneiden palveluiden ja lastensuojelun toimijoiden kanssa, huomioiden muuttuvat palvelutarpeet ja väestörakenteen kehitys.

Aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluissa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon palvelut yhdistetään yhdeksi kokonaisuudeksi, joka muodostaa Pohjois-Savon mielenterveys- ja päihdepalvelut. Toiminta perustuu kolmen aluekeskuksen malliin, joissa aluekeskuksina toimivat Iisalmi, Kuopio ja Varkaus. Aluekeskukset tuottavat laajoja palveluja alueensa väestölle ja tukevat ympäröiviä toimipisteitä palvelutarpeen mukaisesti.

Päihdepalvelusäätiön tuottama päihdehoitotoiminta siirretään hyvinvointialueen omaksi toiminnaksi sopimuskauden päättyessä loppuvuodesta 2026. Alueellinen päihdetyö tuotetaan jatkossa koko hyvinvointialueen laajuisesti Pohjois-Savon hyvinvointialueen päihdepalveluista, ja päihdepsykiatrian poliklinikat toimivat Iisalmessa, Kuopiossa ja Varkaudessa. Päihdetyön osaamista tarjotaan alueellisesti, ja päihdekuntoutusta vahvistetaan osastokuntoutuksen alueellisella laajentamisella.

Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa tuetaan ikäkausisiirtymiä yksilöllisen harkinnan perusteella perheet ja verkostot huomioiden. Kaikissa yksiköissä lapsen ja nuoren hoito toteutuu yhteistyössä vanhempien, huoltajien sekä muiden läheisten aikuisten kanssa. Toiminnassa siirrytään erillisistä rakenteista integroidumpiin toimintamalleihin sekä sisällön että resurssien näkökulmasta. Tavoitteena on saavuttaa integraatiohyötyjä toimintatapojen uudistamisella, yhteisten tavoitteiden asettamisella ja olemassa olevan osaamisen tehokkaammalla hyödyntämisellä.

Aluehallitus käsittelee asian 19.1.2026.

Aluehallituksen käsittelyn jälkeen käynnistetään osallistamiskierros. Osallistamisen yhteydessä järjestetään infotilaisuudet henkilöstölle, asukkaille, kunnille, yrittäjille, järjestöille sekä Päihdepalvelusäätiölle. Lisäksi infotilaisuudet järjestetään lautakunnille, jaostoille ja vaikuttamistoimielimille. Uudistuksesta pyydetään lausunnot keskeisiltä sidosryhmiltä, ja sen tueksi avataan asukaskysely sekä henkilöstökysely.

Uudistamishdotuksesta laaditaan ennen päätöksentekoa vaikutustenarviointi, johon sisältyy muun muassa eri tilaisuuksissa ja kyselyissä saadun palautteen hyödyntäminen sekä arvio vaikutuksista lapsiin, asiakkaisiin, asukkaisiin, henkilöstöön, organisaatioon, talouteen, sidosryhmiin ja ympäristöön. Vaikutustenarviointiin sisältyy myös riskiarviointi. Lisäksi uudistuksen hyötyjen, riskien ja vaikutusten arviointia jatketaan toimeenpanon yhteydessä.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden uudistusta koskeva päätöksentekoaikataulu on seuraava: aluehallitus käsittelee asian

9.3.2026 ja päättää esityksen tekemisestä aluevaltuustolle.
Aluevaltuusto käsittelee ja päättää asiasta 23.3.2026.